

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА БЕЗПЕКИ НАСЕЛЕННЯ

Кафедра психології діяльності в особливих умовах

**НАУКА В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ
РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА: ІСТОРИЧНЕ
СТАНОВЛЕННЯ І СУЧАСНИЙ СТАН**

**Матеріали
Всеукраїнської науково–практичної конференції
молодих вчених**

14 листопада 2024 року

Харків 2024

Наука в соціокультурному розвитку людства: історичне становлення і сучасний стан: Матеріали Всеукраїнської науково–практичної конференції молодих вчених. – Х.: Національний університет цивільного захисту України, 2024. – 314 с.

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково–практичної конференції молодих вчених «Наука в соціокультурному розвитку людства: історичне становлення і сучасний стан», присвячені актуальним проблемам філософських, історичних, культурологічних, педагогічних, політичних, соціологічних наук, пов'язаним з історією та сучасним станом науки. Збірник призначено для студентів, курсантів, аспірантів, викладачів закладів вищої освіти, науковців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Gibson, J.J. *Reasons for Realism: Selected essays of James J. Gibson*, E. Reed & R. Jones. NJ: Lawrence Erlbaum, 1982.

2. Бондарчук О. І. Психологічна безпека освітнього середовища: сутність та умови створення: спецкурс для слухачів очно–дистанційної форми навчання в системі післядипломної педагогічної освіти. Київ, 2018. 24

УДК 340.155

ОСНОВНІ МОДЕЛІ КОНЦЕПЦІЇ ДЕМОКРАТИЧНОГО ТРАНЗИТУ В НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

*Коваленко А.А., Державний біотехнологічний університет
НК – Моїсєєва Н. І., доктор економічних наук, професор*

Доповідь присвячена описанню різних концепцій та підходи до аналізу процесів демократизації та демократичного транзиту, які розвивались у політичній науці. Основні напрямки та механізми подальшого розвитку українського суспільства є предметом досліджень як українських, так і західних учених. Інтерес науковців з одного боку зосереджений на створенні теоретичної конструкції, яка найбільш адекватно відображає особливості демократизації українського суспільства, а з іншого – на всебічному аналізі соціально–політичних практик цього процесу, які вже представлені у світовому досвіді демократичних перетворень.

Аналіз сучасної соціально–політичної літератури, присвяченої цій темі, свідчить про те, що концепція «демократичний транзит» поки що не отримала загальноприйнятого і чітко визначеного тлумачення ні в західній, ні в українській політичній науці.

Згідно з поглядами однієї групи українських політологів, термін «демократичний транзит» позначає процес перетворення посттоталітарних суспільств з метою створення політичної демократії. «Транзит» у цьому контексті є шляхом до мети, який може включати як прямі і гладкі ділянки, так і нерівні або тупикові сегменти.

Інша група дослідників вважає, що демократичний транзит є політичним процесом, що відбувається в рамках існуючого правового поля держави і супроводжується руйнуванням інститутів старого політичного режиму, а також створенням і зміцненням широкої мережі демократичних інститутів.

Основні напрями та механізми подальшого розвитку українського суспільства детально розглядаються через призму теорій, що пропонують різні інтерпретації демократичних перетворень. Концепція демократичного транзиту описує перехід від авторитарного

або тоталітарного режиму до демократії. Основні варіанти її подаються нижче.

Хвилі демократизації (Хантінгтон): Це концепція, яка описує періоди, коли спостерігається значна кількість переходів до демократії в певний проміжок часу, а також зворотні тенденції.

Структурний підхід (Ліпсет, Г. Алмонд, Верба і інші): Наголошує на соціально–економічних і культурних умовах, які можуть сприяти або перешкоджати демократизації.

Стадіалізм (Ф. Закарія, Р. Каплан і інші): Запропонував концепцію, що не всі країни готові до швидкої демократизації і що процес може потребувати більше часу і певної послідовності.

Модель К. Оффе та Т. Кузьо: Включає чотири етапи: встановлення політичної демократії, функціонування ринкової економіки, національна державність та формування політичної нації.

Особливості українського контексту: Відзначені проблеми і виклики, які ускладнюють демократичний транзит в Україні, такі як розрив зв'язків між громадськістю та політичною елітою, олігархізація, ідеологічна криза, відсутність чіткої політичної концепції і формування маргінального положення в геополітичному контексті.

Українське суспільство на даний момент знаходиться на початковому етапі другої фази системної трансформації, і процес демократизації ще не завершений. Загалом, процеси демократизації в Україні є складними і багатограними, і їх ефективність залежить від багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів, які потребують подальшого дослідження і глибокого аналізу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безрук О. О. Адаптація у контексті соціальної мобільності в сучасному суспільстві: теоретичний аспект //Вісник Міжнародного слов'янського університету. Сер.: Соціологічні науки. – 2012. – №. 15, № 1–2. – 47–53.

2. Безрук О. О. Політична участь в контексті процесів політичної мобільності //Гілея: науковий вісник. – 2014. – №. 86. – 363–366.

3. Воронянський О. В. Проблеми трансформації політичної суб'єктності в постіндустріальному суспільстві // Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки. – 2020. – Т. 2. – № 1–18. – 37–47.

4. Денисенко І. Д. Модернізація України в контексті сучасних політичних досліджень та соціальних практик / І. Д. Денисенко // Вісник СевНТУ. Серія : Політологія. – Севастополь : СевНТУ, 2011. – Вип. 123. – 83–86.

5. Денисенко І. Д. Соціальні мережі в контексті соціокультурного підходу: евристичний потенціал дослідження. – 2013.

6. Денисенко І. Д. Методологія політичних досліджень у сучасному науковому дискурсі: стратегії вдосконалення // Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки. – 2019. – Т. 2. – №. 12. – 74–81.

7. Моїсєєва Н. І., Омельченко Г. Ю. Комунікаційна діяльність в структурі соціально–комунікаційного знання. – 2017.

8. Пилипенко Г. Модуси сучасної культури в інформаційному просторі / Г. Пилипенко // Сучасне суспільство. – 2013. – Випуск 1. – 120–128.

УДК 371.15

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАУКОВОГО ЕТОСУ

*Коваленко О., Національний університет цивільного захисту
України*

НК – Каріков А., доктор історичних наук, професор

Етос науки є важливим аспектом вивчення наукової діяльності, який підкреслює культурні, соціальні та історичні впливи на розвиток науки. Етос науки стосується аналізу того, як етнічні, національні і культурні фактори впливають на розвиток наукових знань, практик та інституцій. Розглядаючи цей аспект, можна краще зрозуміти, як наука формується і розвивається у різних культурах і суспільствах.

Одним із найвизначніших наукових теоретиків у цій області був Р. Мертон, який суттєво вплинув на розвиток соціологічної науки та популяризував поняття "етос". Роберт Кінг Мертон (1910–2003) – видатний американський соціолог, робота якого охоплює різноманітні аспекти соціології, включаючи теорію аномії, соціальну структуру та функції, а також соціологію науки. Мертон створив концепцію "етос науки", яка описує ідеальні норми та цінності, що регулюють діяльність вчених і наукових установ.

Р. Мертон виокремив принципи, які, на його думку, складають основу етосу науки:

- Універсалізм: наукові історії повинні оцінюватися незалежно від особистості чи соціального статусу їхнього автора. Критерії оцінки наукових робіт повинні бути об'єктивними і універсальними;
- Скептицизм: науковий підхід ґрунтується на критичному ставленні до будь-яких тверджень та гіпотез, а також на пошуку доказів і спростуванні непідтверджених теорій;
- Організованість: науковий пошук повинен бути впорядкованим і дисциплінованим, включаючи методичку дослідження та вивчення;